

Η δημιουργία πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα

Επιστήμες / Ιστορία

Ελευθέριος Παπακώστας, Ιστορικός - Συγγραφέας

Μετά τον θάνατο του Καποδίστρια η χώρα πέρασε δύο χρόνια με έντονες συγκρούσεις που έφθασαν τα όρια του εμφυλίου πολέμου έως ότου οι Δυνάμεις αποφάσισαν την εκλογή του Όθωνα ως κληρονομικού ηγεμόνα της Ελλάδας. Από την περίοδο αυτή αρχίζει η δημιουργία του πολιτικού συστήματος της χώρας, που με το πέρασμα του χρόνου θα εξελιχθεί σε τεράστιο πρόβλημα. Η εξέλιξη θα πάρει την ακόλουθη μορφή.

Η προσωπική διακυβέρνηση και ο γάμος του Όθωνα

Με τη συμπλήρωση των είκοσι χρόνων του ο Όθωνας ανακηρύχτηκε ενήλικος και ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας. Όλοι ήλπιζαν ότι με την προσωπική ανάληψη της εξουσίας από τον ίδιο το μισητό καθεστώς της βαυαροκρατίας θα εξέλιπε. Δυστυχώς όμως πολύ σύντομα οι ελπίδες διαψεύστηκαν, όπως διαψεύστηκαν και εκείνες, που αφορούσαν την παραχώρηση Συντάγματος στη χώρα.

Με το πρώτο διάταγμα, που εξέδωσε, ως απόλυτος Μονάρχης, καθιέρωσε το θεσμό του Γραμματέως της Επικράτειας, με κυρίαρχο φορέα της νέας αρχής τον κόμη Άρμανσπεργκ, που ως τώρα είχε τη θέση του Προέδρου της Αντιβασιλείας.

Με άλλο διάταγμα καθορίζονταν ότι ο Γραμματέας της Επικράτειας θα αντικαθιστούσε στο Υπουργικό Συμβούλιο τον βασιλιά στην περίπτωση, που εκείνος απουσίαζε από τη χώρα.

Τα αποτελέσματα αυτής της ρύθμισης, του τρόπου δηλαδή με τον οποίον θα ασκούσαν η εξουσία στη χώρα, είχε και θετικά και αρνητικά αποτελέσματα.

Στα θετικά εντάσσονται η δημιουργία του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και η σύναψη πολλών εμπορικών συμβάσεων με διάφορες χώρες.

Στα αρνητικά για τους Βαυαρούς, αλλά και για τον ίδιο τον Όθωνα, ήταν η

ενίσχυση της αντίδρασης, που προέρχονταν από την άρνηση του βασιλιά να παραχωρήσει Σύνταγμα στον λαό και η ενίσχυση της απολυταρχίας, η οποία με το πέρασμα του χρόνου μετατρέπονταν σε μία ανεξέλεγκτη Μοναρχία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να σημειωθεί καθολική αντίδραση, η οποία σταδιακά συμπεριέλαβε όλη την ελληνική πολιτική ηγεσία, που από την πρώτη στιγμή ζητούσε την παραχώρηση Συντάγματος, με την αιτιολόγηση ότι αυτή ήταν η μόνη ασφαλής μέθοδος για την επικράτηση πολιτικής ειρήνης στη χώρα.

Ωστόσο από την πρώτη στιγμή της ενηλικίωσής του τον νεαρό βασιλιά και τον πατέρα του Λουδοβίκο απασχολούσε το θέμα του γάμου του. Το θέμα αυτό έγινε αντικείμενο ενδοοικογενειακών συζητήσεων της βασιλικής οικογένειας της Βαυαρίας, καθόσον συνδέονταν με τη σταθεροποίηση του θρόνου του νέου βασιλείου και την εξασφάλιση της ανάλογης διαδοχής. Δεν άφηνε όμως αδιάφορους και τους Έλληνες, οι οποίοι είχαν έναν επιπλέον λόγο να ενδιαφέρονται. Ότι ο νεαρός βασιλιάς ήταν καθολικός, σε αντίθεση με την προσδοκία του λαού ότι ο ηγεμόνας θα ήταν πιστός στην ορθοδοξία. Αυτή ακριβώς ήταν και η επιθυμία της Εθνοσυνέλευσης η οποία σε όλες τις διακηρύξεις της αναφέρονταν σε έναν ηγεμόνα χριστιανό ορθόδοξο. Αυτό άλλωστε συμβούλευε και η Ρωσία από την άφιξη του Όθωνα στην Ελλάδα, εφόσον ήταν ακόμη ανήλικος. Δεν εισακούστηκε όμως με τη δικαιολογία, από μέρος του βασιλιά της Βαυαρίας, ότι δεν ήθελε να παρέμβει σε θέματα τα οποία αφορούσαν τις προσωπικές επιλογές και τη συνείδηση του νεαρού ηγεμόνα.

Όλες οι προσπάθειες που έγιναν για τον σκοπό αυτό από τη Ρωσία, μέσω των επαφών που είχε με την ελληνική πρεσβεία της Πετρούπολης και τον Έλληνα πρεσβευτή Μιχαήλ Σούτσο δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα. Ο Όθωνας παρέμεινε σταθερά προσηλωμένος στο καθολικό δόγμα. Η μόνη παραχώρηση που έκανε ήταν η υπόσχεση που έδωσε στον Τσάρο ήταν ότι θα μεγάλωνε τον διάδοχό του κατά το ορθόδοξο δόγμα.

Για την επιλογή βασίλισσας στην Ελλάδα κινητοποιήθηκαν όλες οι χώρες, εφόσον αυτό συνδέονταν με την αύξηση της επιρροής τους στη χώρα. Το ενδιαφέρον του εκδήλωσε πρώτος ο Τσάρος ο οποίος εξέφρασε την επιθυμία να παντρευτεί ο Όθωνας με την κόρη του Μαρία. Αντέδρασαν όμως τόσο η Αγγλία, όσο και η Γαλλία που φοβήθηκαν ότι η αποδοχή της πρότασης θα συνοδεύονταν με αύξηση της επιρροής της Ρωσίας στην Ελλάδα. Γι' αυτό ο Πάλμεστον της Αγγλίας πρότεινε η μέλλουσα νύφη να προέρχεται από βασιλική οικογένεια εκτός των τριών Μεγάλων Δυνάμεων. Επί του θέματος αυτού μάλιστα έγιναν μακρές διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους των Δυνάμεων στην Ελλάδα.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις το 1836 ο Όθωνας αναχώρησε για τη Γερμανία,

προκειμένου να εκλέξει νύφη της αρεσκείας του. Πράγματι με τη συμβουλή της οικογενείας του κατέληξε στην απόφαση να παντρευτεί την κόρη του μεγάλου Δούκα του Ολδεμβούργου Αμαλία. Ο γάμος πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 1836, αλλά κανένα μέλος της ελληνικής κυβέρνησης, το υπουργικό συμβούλιο ή οι πολιτικοί ηγέτες, δε γνώριζε για την τέλεσή του, γιατί ο βασιλιάς δεν έκρινε σκόπιμο να τους ενημερώσει.

Γράφει χαρακτηριστικά ο Επαμ. Κυριακίδης:

«Τοιαύτη ήτο η εν Αθήναις άγνοια περί του ταξιδίου του Βασιλέως, ώστε καίτοι ο γάμος ετελέσθη εν Ολδεμβούργω τη 10 Νοεμβρίου 1836 μόλις τα αθηναϊκά φύλα της 18ης Δεκεμβρίου 1836 ήτοι ένα μήνα και 8 ημέρας μετά ανήγγειλαν σχεδόν στερεοτύπως δια τριών γραμμών ότι από τα γράμματα του Μονάρχου ελθόντα χθές μανθάνομεν ότι περί την 7ην ώραν της 10ης Νοεμβρίου ο βασιλεύς Όθων ετέλεσε τους γάμους αυτού εν Ολδεμβούργω προς την προγκίπισσαν Μαρίαν-Φρειδερίκη- Αμαλία». Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τ. ΙΓ σελ. 66

Η γνωστοποίηση του γάμου του βασιλιά Όθωνα προκάλεσε ανάμικτα συναισθήματα. Αντίδρασης από παράγοντες της πολιτικής ζωής της χώρας για την περιφρόνηση που έδειξε ο βασιλιάς προς τους παράγοντες της πολιτικής ζωής της Ελλάδας, αλλά και αγαλλίασης από μέρος του λαού για την εδραίωση της βασιλείας ως θεσμού και παγίωσης της ανεξαρτησίας της χώρας. Έτσι όταν το βασιλικό ζεύγος έφθασε στον Πειραιά στις 2 Φεβρουαρίου του 1837 του επιφυλάχτηκε ενθουσιώδης υποδοχή.

Η πρώτη ενέργεια στην οποία προέβη ο Όθωνας μετά την άφιξή του ήταν η δημοσίευση διατάγματος, με το οποίο απομακρύνονταν από την εξουσία ο Άρμανσπεργ, η διακυβέρνηση του οποίου είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις στον λαό που στρέφονταν ήδη εναντίον της παρουσίας των Βαυαρών στη χώρα.

Στη θέση του τοποθέτησε με δεύτερο διάταγμα της 3ης Φεβρουαρίου τον Ρούντχαρτ, τον οποίο είχε φέρει μαζί του από τη Βαυαρία, πρόεδρο του υπουργικού συμβουλίου. Το δυσάρεστο ήταν ότι το πρόσωπο αυτό, παρά τα προσόντα που διέθετε, δεν είχε καμία επίγνωση της πραγματικότητας που επικρατούσε στην Ελλάδα. Με άλλο διάταγμα τον διόριζε «Γραμματέα της Επικράτειας της επί του βασιλικού Οίκου και επί των Εξωτερικών Γραμματείας» δηλαδή αρχηγό του βασιλικού Οίκου και υπουργό των Εξωτερικών. Επίσης τον εισήγαγε στις υποθέσεις που χειριζόταν το ανακτοβούλιο.

Δεν ήταν όμως αρκετή αυτή η αλλαγή, για να καταπραΰνει το λαϊκό αίσθημα, το οποίο απαιτούσε μεγαλύτερη αξιοποίηση της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας και

παραχώρηση Συντάγματος στο λαό. Οι προσπάθειες του Ρούντχαρτ, που ήταν μορφωμένος άνθρωπος και γνωστό φιλέλληνας, είχαν στόχο να διευρύνουν τις αρμοδιότητες του πρόεδρου του υπουργικού συμβουλίου και να περιορίσουν τις διαρκείς παρεμβάσεις του Όθωνα, που επεδίωκε να επιβάλει απολυταρχικές τάσεις στη διοίκηση, αρνούμενος κάθε μορφή συνταγματικής παραχώρησης. Η απόλυτη αυτή θέση, καθώς και η προγενέστερη περιφρονητική συμπεριφορά των Βαυαρών απέναντι στους Έλληνες είχαν δημιουργήσει ένα εξαιρετικά δυσμενές κλίμα, το οποίο δεν ευνοούσε τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για τον λαό, που απροκάλυπτα πλέον εξέφραζε την εχθρότητά του απέναντι στους κατακτητές του, όπως θεωρούσε τους Βαυαρούς και επιδίωκε πλέον την προώθηση Ελλήνων πολιτικών στις ηγετικές θέσεις.

Το αποτέλεσμα της κατάστασης που δημιουργήθηκε ήταν να μην κατορθώσει ο Ρούντχαρτ να παραμείνει στην εξουσία. Υποχρεώθηκε σε παραίτηση το Δεκέμβριο του 1837, «όσο και αν ο ίδιος ήταν άνθρωπος με καλές προθέσεις, αξιόλογα προσόντα και αρετές. Η ξενική του προέλευση αποτελούσε αυτή τη στιγμή για ένα λαό, όπως τον ελληνικό, κουρασμένο από την παρουσία των ξένων, το μεγαλύτερο εμπόδιο για να επιτύχει στην αποστολή του».

Πίσω όμως από την παραίτηση αυτή θα μπορούσε εύκολα να διακρίνει κανείς το έντονο διπλωματικό παρασκήνιο, καθώς στην έντονη ενόχληση της Αγγλίας για την απομάκρυνση του Άρμανσμπεργκ, αντιπαρατίθονταν η υποστήριξη της Αυστρίας στη λύση Ρούντχαρτ και του ίδιου του Μλέττερνιχ. Το ουσιαστικότερο όμως όλων ήταν η δυσαρέσκεια που προκάλεσαν στον ίδιο τον Όθωνα οι πρωτοβουλίες του Ρούντχαρτ για φιλελευθεροποίηση του βασιλικού καθεστώτος.

<https://bit.ly/2UIQZal>